

حجت الاسلام والمسلمین محمد رضا باجوهری
عمو هیت علی دانشگاه فردوسی

نظر امام هادی (ع)

درباره نقش واثریاد آوری «حسرات تفریط»

انسان باید دوراندیش و هوشیار باشد و از عمر و توانایی هایش که بالاترین سرمایه برای رشد و تکامل است به درستی بهره برداری کند. ضعف، سستی، تنبلی و بی حالی مانعی بزرگ برای رشد و کمال و سعادت هر انسان است. سرمایه عمر به زودی پایان می یابد و کسانی که از این سرمایه زاد و توشه ای برای سفر آخرت فراهم کرده اند، سرافرازند و آنان که کوتاهی کرده اند و در پرورنده رفتار و گفتارشان «عمل صالح» فراوان وجود ندارد، افسوس خواهند خورد و پشیمان خواهند شد. امام هادی^(ع) فرموده اند: اذکر حسرات التفریط یاخذ تقدیم الحزم (بحارالانوار ج ۷۸، ص ۳۷۰). افسوس ها و اندوه های تفریط و کوتاهی کردن را برای تقدیم و به کارگیری حزم و آیین دوراندیشی به یاد آور! تأسف ها و رنج های کوتاهی کردن در گذشته را به یاد آور و برای آینده ات حزم و تدبیر را قانون زندگی ات قرار بده!

حسرات تفریط

کوتاهی کردن، تنبلی، اهمال کاری، سستی، بی حالی، ضایع وتباه کردن سرمایه عمر زبان های فراوانی دارد، چون سرمایه عمر با تنبلی نابود می شود و حرکت و رشد و کمال انسان متوقف می شود. توانایی ها و امکانات ابا پدیده درستی در خدمت به جامعه و مردم به کار گرفت. شکر نعمت سلامت و قدرت. امتیازات و امکانات به بهره وری صحیح و پیدایش روح کوشش و تلاش و کار فراوان در دنیا است. کوتاهی در بهره برداری خردمندانه از فرصت های زندگی در گذشته موجب حسرت و اندوه است، احساس حقارت فردی و عقب ماندگی از دیگران بر اثر بی حالی و تنبلی بسیار اندوه بار و مایه تأسف است. حسرت های تفریط، هم در دنیا پدید می آید و هم در آخرت! مشاهده عقب ماندگی های دنیوی در ابعاد گوناگون، افسردگی و تأسف فراوان را به همراه دارد. اندوه درونی انسان از مشاهده پیشرفت ها و امتیازات دیگران زمانی افزایش می یابد که ریشه عقب ماندگی اش را که تنبلی، کم کاری، اهمال و استفاده نکردن از توانایی های فردی خویش بوده است را درک کند و بفهمد. حسرت در عالم برزخ شدیدتر و سخت تر و آزاردهنده تر از حسرت در دنیا است. حسرت در دنیا بیدار کننده روح تلاش و امید در انسان است و او را به بهره برداری از فرصت های در پیش رو و نعمت ها و امکانات فراوان موجود می گشاید. به همین دلیل امام هادی^(ع) در این حدیث شریف یادآوری «حسرات تفریط» را سازنده دانسته و به آن فرمان داده اند. هر زمان انسان به عوامل افسوس های کوتاهی هایش در گذشته ببیندیشد، انگیزه برای کار و تلاش و رهایی از تنبلی و کوتاهی در آینده پیدا می کند و برای بهره برداری از فرصت ها و امکانات پیش رو تلاش خواهد کرد. یاد افسوس ها و کوتاهی های گذشته، عامل تلاش و کار برای رهایی از افسوس های جدید و نجات از تأسف های آینده برای کوتاهی های امروز است.

تقدیم حزم

یادآوری آثار زبان بار دنیوی و اخروی « تفریط» و کوتاهی های خود و دیگران، باید منبع الهام بخش دوراندیشی و تدبیر و برنامه ریزی و تلاش شود. تذکر، آگاهی، بینش و درک حسرت بی حالی ها و کم کاری ها می تواند موعظه و درس باشد. سزاوار است هر انسان پیش از فرارسیدن زمان حسرت های دنیوی و اخروی تفریط به فکر کار آینده باشد و «حزم» و دوراندیشی پیدا کند و پویا و پرکار شود. بین «حسرات تفریط» و «تقدیم حزم» رابطه وجود دارد، زیرا یادآوری «حسرات تفریط» این ظرفیت را دارد که انسان را بیدار کند، هوشیار کند و به زیرکی و «حزم» و آینده نگری برساند تا با برنامه ریزی و تدبیر و تنظیم چشم انداز و تعیین اهداف بلند مقدس برای خویش آینده را بسازد. اهل ایمان باید یکدیگر را به دوراندیشی و هوشیاری دعوت کنند تا از خواب بیدار شوند و حرکت را آغاز کنند و تنبل ها نشاط پیدا کنند و نیرو بگیرند. هشدار و تذکر به جوانان و نوجوانان تنبلی که کوتاهی دارند و از فرصت ها و نعمت ها و توانایی ها در راه آموختن و تهذیب و رشد خویش و توسعه کشور و کارآفرینی و ساختن آینده خویش و کشور اسلامی استفاده نمی کنند، آگاهی بخش و تحرک آفرین است و آنان را حزم اندیش می گرداند و سخت کوش و توانا خواهد کرد. امام هادی^(ع) در این کلام زیبا به همه هشدار می دهند: ای انسان به اشتباهات و گناهان و کوتاهی و تباهی های گذشته ات بنگر و افسوس هایت بر آن ها را به یاد آور و برای آینده احتیاط کن و دوراندیش باش و احکام الهی را مراعات نما!

ای انسان به آثار کوتاهی ها و کارهای زشت و تفریط عموم مردم نگاه کن و از آنان عبرت بگیر و حزم را پیشه ساز و با تدبیر و برنامه در راه تکامل، فلاح و سعادت گام بردار و از گام برداشتن در این راه هیچ کوتاهی مکن و خسته مشو!

در این ستون به پرسش های شماردباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید با ارسال پیامک پرسش های خود به شماره ۳۰۰۷۲۸۹ با ما در ارتباط باشید.

با توجه به اینکه ایام رجب و شعبان پیش رو است و روزه گرفتن بسیار سفارش شده است، حکم روزه مستحبی گرفتن خاتم بدون اجازه شوهر چیست؟

آیتا...العظمی خامنه ای

روزه مستحبی زن در صورت از بین رفتن حق شوهر جایز نیست.

آیتا...العظمی سیستانی

اگر روزه مستحبی زن با حق استمتاع شوهر منافات داشته باشد، حرام است. همچنین روزه ای که واجب است ولی روز معینی ندارد، مانند نذر غیرمعین و در این صورت بنا بر احتیاط واجب روزه باطل است و از نذر کفایت نمی کند. همچنین است بنا بر احتیاط واجب، اگر شوهر را از گرفتن روزه مستحبی یا واجب غیرمعین نهی کند، اگر چه با حق و منافات نداشته باشد و احتیاط مستحب آن است که بدون اجازه او روزه مستحبی نگیرد.

آیتا...العظمی مکارم شیرازی

مسئله روزه گرفتن زن (روزه مستحبی) در صورتی که حق شوهرش از بین برود، بدون اجازه او جایز نیست و اگر حق او از بین نرود نیز بنا بر احتیاط واجب باید با اجازه شوهر باشد.

آیتا...العظمی گلپایگانی

روزه بر زن حرام است و احتیاط مستحب آن است که اگر حق شوهر هم از بین نرود، بدون اجازه او روزه مستحبی نگیرد.

مرور زندگی و شهادت امام هادی(ع)

پرچم دار جهاد تبیین در خاندان رسول الله (ص)

دوران حیات

علی بن محمد^(ع) مشهور به امام هادی^(ع) (۲۱۲- ۲۵۴) دهمین امام شیعیان و فرزند امام جواد^(ع) هستند که از ۲۲۰ تا ۲۵۴ به مدت ۳۴ سال، امامت امت را برعهده داشتند. نام مبارک ایشان، علی و از القابشان هادی، نقی، عالم، فقیه، امین، مؤتمن، طیب و متوکل است. کنیه شان ابوالحسن بوده و به ایشان «ابوالحسن ثالث» می گفتند. (بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۱۱۳)

امام هادی^(ع) با چند تن از خلفای عباسی از جمله متوکل معاصر بودند و بیشتر سال های امامت را در سامرا تحت نظارت حاکمان عباسی گذراندند. آن حضرت^(ع) سیزده سال اول امامت خود را در مدینه سپری کردند تا اینکه متوکل عباسی که در دشمنی با ائمه^(ع) مشهور بود، به دلیل ترس از نفوذ و محبوبیت امام^(ع) در جامعه، ایشان را از مدینه به سامرا فراخواند.

سبط ابن جوزی از یحیی بن هرثمه نقل کرده است که مردم مدینه ناراحت و برآشفته شدند و دست به عکس العمل های غیرمنتظره زدند، ناراحتی آنان به حدی رسید که ناله و شیون به راه انداختند، تا آن زمان، مدینه چنین وضعی به خود ندیده بود!

(تذکره الخواص، ۱۴۲۶ق، ج ۲، ص ۴۹۲) بعد از استقرار در سامرا تمامی رفت وآمدها و ارتباطات امام^(ع) تحت کنترل بود و حتی نظامیان شبانه به خانه ایشان هجوم می بردند، اما چیزی به دست نمی آوردند. در طول مدت حضور در سامرا هر روز بر عظمت و محبوبیت امام هادی^(ع) افزوده می شد و همه در برابر ایشان متواضع بودند و سخت محترمش می داشتند. (کشف الغمه، ج ۳، ص ۳۹۸) نفوذ امام هادی^(ع) منحصر به شیعیان نبود بلکه شامل درباریان عباسی هم می شد، حتی اهل کتاب به ایشان احترام می گذاشتند.

خاک کردن فرقه ها در کود علم امامت

هدایت امت توسط هادی امامت

در دوران امامت امام هادی^(ع) به دلیل گسترش فرهنگ ها، گرایش های اعتقادی و بحث های علمی، ترجمه متون و... جامعه دچار بعضی انحرافات فکری و عقیدتی شد.

(تاریخ تمدن اسلام، ۱۳۳۶ ش، ج ۳، ص ۲۱۶)

منشأ این انحرافات و ایجاد نحله ها و فرقه های انحرافی، گسترش روزافزون عقاید و مسائل کلامی فراوان و وارد شده از کشورهای غیراسلامی بود که به واسطه ترجمه آن کتاب ها به زبان عربی، در اختیار جامعه قرار می گرفت. حضرت^(ع) با غالیان برخورد های قاطعانه و محکم داشتند و سکوت در مقابل آنان را جایز ندانسته، با ارسال نامه هایی به نقاط مختلف، مردم را از پیروی آنان برحذر داشته و حتی گاهی دستور قتلشان را صادر می کردند. برای مثال درباره ابن بابای قمی از غالیان، فرمودند: او گمان می کند که من وی را به مقام نبوت برانگیخته ام و او باب من است، لعنت خدا بر او باد که شیطان او را گمراه کرده است.

آماده سازی جامعه برای عصر غیبت

امام هادی^(ع) به دلیل تقیه شدید، از تصریح نام امامان بعد خودداری کرده، با تعبیر «یا لَخَلْفَ بَعْدَ الخَلْفِ»، از امام زمان^(عج) یاد می کنند، این سخن، فاصله میان امام هادی^(ع) تا حضرت مهدی^(عج) را معلوم می کند.

(بحارالانوار ج ۵۱، ص ۱۶۰)

ایشان در زیارت جامعه کبیره که منشور اعتقادی شیعه در زمینه امامت است نیز به مسئله ظهور و امامت حضرت حجت^(عج) اشاره کرده، راهکارها و روزه های روشنی را به جامعه ارائه می دهند. (من لایحضره الفقیه، ج ۲، صص ۶۱۳-۶۱۷)

آمنه مستقیمی|| اگر چه رجب به ماه ولایت و نبوت شهرت دارد و ولادت سه تن از امامان معصوم^(ع) در آن واقع شده است، اما صفحات تاریخ آن داغ دار از دست دادن دهمین امام شیعیان حضرت هادی^(ع) نیز هست؛ امامی که در لسان زیارت پرچم تبیین را برافراشتند و جامعه کبیره را به عنوان نقشه راه امام شناسی برای شیعیان به یادگار گذاشتند و در سالروز شهادت آن امام همام^(ع) سیره ایشان و آموزه های شان برای نسل امروز را باز خوانی می کنیم که در ادامه می آید.

سجایای اخلاقی علی بن محمد(ع)

ابن شهر آشوب می نویسد: امام هادی^(ع) خوش خوترین و راست گوترین مردم بودند. کسی که ایشان را از نزدیک می دید، خوش برخوردترین انسان ها را دیده بود و اگر آوازه شان را از دور می شنید، وصف کامل ترین فرد را شنیده بود. هرگاه در حضور ایشان خاموش بودی، هیبت و شکوه وی تو را فرامی گرفت و هرگاه اراده گفتار می کردی، بزرگی و بزرگواری شان بر تو پرده درمی انداخت. (مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۴۰۱) همواره ملازم مسجد بودند و میلی نیز به دنیا نداشتند. عبادتگری فقیه بودند. شب ها را در عبادت به صبح می رساندند. بی آنکه لحظه ای روی از قبله برگردانند. (اثمتنا، چاپ ششم، ۱۴۰۲ ق، ج ۲، ص ۲۱) از دنیا چیزی در بساط زندگی نداشتند، در آن شبی که به خانه شان هجوم آوردند، او را تنها یافتند با پشمینه ای که همیشه بر تن داشتند. کف خانه شان خاک پوش بود و بر سجاده حصیری شان نشسته، با پروردگارشان مشغول نیایش بودند.

(اصول کافی، ۱۳۸۱ ق، ج ۱، ص ۵۰۲)

سرآمد علم و دانش

امام هادی^(ع) به تمامی زبان های عصر خود از قبیل هندی، ترکی، فارسی و... آگاه بودند و حتی نوشته اند که در جمع فارسی زبانان به زبان خودشان سخن می گفتند.

(بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۱۳۰)

شاگرد «بختیشوع»، پزشک مخصوص معتمضم در توصیف مقام علمی ایشان گفته بود: «اگر بنا باشد آفریده ای را نام ببریم که از جهان غیب آگاهی داشته باشد، او (امام هادی^(ع)) خواهد بود. این سخن نتیجه دیدار کوتاه او با امام^(ع) بود.» (دلائل الامامة، ص ۲۲۱) حضرت^(ع) در سامرا مشغول تبلیغ و تعلیم شدند و رساله ای در جبر و تفویض دارند که در آن به وسیله آیات و روایات و ادله عقلی، جبر و تفویض را ابطال و «أَمْ بَیِّنُ الْأَمْرِینَ» را اثبات کرده اند.

(تحف العقول، ۱۳۸۸ ش، ص ۳۳۸)

بر اساس نوشته شیخ طوسی، تعداد شاگردان و اصحاب امام هادی^(ع) و کسانی که از ایشان در علوم مختلف اسلامی روایت نقل کرده اند، بالغ بر ۱۸۵ نفر می شود که در میان آنان چهره های برجسته علمی و فقهی دیده می شود.

گسترش شبکه وکالت

امام هادی^(ع) از طریق سازمان وکالت و نامه نگاری با شیعیان در ارتباط بود. به گفته جعفریان در زمان امام هادی^(ع) قم، مهم ترین مرکز تجمع شیعیان ایران بود و روابط محکمی میان شیعیان این شهر و ائمه^(ع) وجود داشت.

(حیات فکری-سیاسی امامان شیعه، ص ۶۵۴)

باوجود اینکه در زمان ایشان اختناق شدیدی از سوی خلفای عباسی حاکم بود، میان امام هادی^(ع) و شیعیان عراق، یمن، مصر و نواحی دیگر رابطه برقرار بود. به گفته جعفریان و کلا علاوه بر جمع آوری خمس و ارسال آن برای امام^(ع) در حل معضلات کلامی و فقهی و همچنین در تثبیت امامت امام بعدی در منطقه خود نیز نقش داشتند. (حیات فکری - سیاسی امامان شیعه، ص ۶۳۱) علی بن جعفر الهمانی، ابوعلی بن راشد و حسن بن عبید رته یا بنا به گزارش برخی فرزندان علی، از وکیلان امام هادی^(ع) بودند.

(سازمان وکالت، ج ۲، ص ۵۱۴-۵۱)

میراث ماندگار هادی امت(ع)

از آثار ماندگار و ارزشمند امام هادی^(ع) زیارت جامعه کبیره است که متقن ترین متن در امام شناسی و دارای مضامین بسیار عالی است که در پاسخ به خواسته یکی از ارادتمندان اهل بیت^(ع) صادر شده است. علامه مجلسی می نویسد: «این زیارت، صحیح ترین زیارت ها از جهت سند و فراگیرترین آن ها نسبت به ائمه^(ع) است و در مقایسه با دیگر زیارت ها از فصاحت، بلاغت و منزلت بیشتری برخوردار است.

(بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۱۴)

شهادت امام هادی(ع)

امام هادی^(ع) در زمان حکومت معتز عباسی مسموم شدند و به شهادت رسیدند. (دلائل الامامة، ص ۲۱۲) این شهر آشوب بر این باور است که ایشان در اواخر حکومت معتمد مسموم و شهید شده اند و از ابن بابویه نقل کرده که معتتمد به ایشان سم داده است. (مناقب آل ابی طالب، ۱۳۷۹ق، ج ۴، ص ۴۰۱) شیخ مفید گفته است ایشان در ماه رجب سال ۲۵۴ق پس از ۲۰ سال و ۹ ماه اقامت در سامرا، در چهل و یک سالگی از دنیا رفتند. (مفید، الارشاد، ۱۴۱۳ق، ج ۲، ص ۳۱۱ و ۳۱۲) امام حسن عسکری^(ع) قبل از آنکه خلیفه عباسی در تشییع شرکت کند بر پیکر پدر نماز خواندند. سپس ایشان را در یکی از خانه هایی که در آن زندانی بودند، به خاک سپردند.

(انبات الوصیه، ص ۲۴۳)